
Realizace programu „Vracíme sovy lesu“

na území v působnosti OŘ Vysočina v roce 2025

Ing. Ivo Hertl

spolupracovali Filip Hruška, Roman Pelúch & Dana Rymešová

leden 2026

V prosinci 2019 byla zahájena první etapa instalace budek pro sýce rousné, puštíky obecné, kalouse ušaté a poštolky obecné v rámci projektu „Vracíme sovy lesu“, realizovaného státním podnikem Lesy České republiky. Instalovány byly v oblasti Křižanovska (LS Nové Město na Moravě), Stonařovska (LS Telč) a Kamenicka (LS Pelhřimov). V druhé polovině roku 2020 práce pokračovaly postupně na území LS Český Rudolec a LS Ledec nad Sázavou, a dalších oblastech v rámci LS Nové Město na Moravě a LS Pelhřimov. V druhé polovině roku 2021 byla plošná instalace budek dokončena závěrečnou etapou, na území LS Třebíč a jihozápadní části LS Telč. V terénu je umístěno a udržováno celkem 2150 budek.

Hnízdní podpora zmíněných druhů dravců a sov na Vysočině je realizována s cílem vystupňovat predanční tlak na drobné zemní hlodavce a tím snížit jejich početnost ve vrcholu gradace. Výsledkem je omezení hospodářských škod na výsadbách lesních dřevin i přirozené obnově lesa a možnost vyloučit aplikaci rodenticidů v krajině. Práce jsou realizovány v době, kdy lesní porosty byly extrémně zasaženy kůrovcovou kalamitou, která mimo jiné vedla ke snížení hnízdních možností dravců a sov.

Účinnost této formy biologické ochrany lesa závisí kromě množství instalovaných budek především na kvalitě jejich rozmístění, správném typovém zastoupení a stavu, v jakém jsou udržovány. Proto zajišťujeme jejich pravidelnou údržbu – **čištění, opravy a případné převěšování**.

Spolu se změnami lesního prostředí na Vysočině a množství drobných hlodavců přítomných v krajině, se mění i druhové zastoupení ptačích predátorů a tedy i potřeba vhodných hnízdních možností pro jejich udržení. Informace o početnosti populací sov poskytuje:

- **akustický monitoring**, tedy zjišťování počtu samců, obhajujících hnízdní okrsky,
- **kontrola obsazenosti hnízdišť** - nejlépe těch „budkových“ i přirozených současně.

Informaci o dlouhodobých změnách populací jednotlivých druhů sov a jejich případné adaptaci změnám lesního prostředí zajišťuje pravidelné **sledování hnízdní úspěšnosti** v oblasti Křižanovska, které zde probíhá již od roku 2014.

Všechny takto získané informace poskytují podklady pro efektivní zajištění biologické ochrany lesa proti drobným zemním hlodavcům a účelné vynaložení finančních prostředků na její zajištění.

1. Sledování obsazenosti budek a hnízdní úspěšnosti sov

Přímým způsobem jak zjistit, zda aktuální nabídka budek umožňuje usazení potřebného množství ptačích predátorů, je kontrola obsazenosti všech jejich potenciálních hnízdišť – doupných stromů a budek v dané oblasti. Obsazení většiny instalovaných budek naznačuje potenciální nedostatek hnízdních příležitostí daného druhu.

V okolí Křižanova (LS Nové Město na Moravě) bylo kontrolováno tradiční území se 100 instalovanými budkami. V jarním období zde probíhá akustický monitoring (min. 20 nahrávacích stanovišť). Následně jsou budky kontrolovány 2-3× v průběhu jara. Po nalezení obsazeného hnízda je zjištěna velikost snůšky, případně počet mláďat. První kontroly budek byly v letošním roce provedeny počátkem dubna a zaměřeny na uzavřené budky pro puštíky a sýce a všechny známé doupné stromy s „datlími“ dutinami. Potenciální hnízda se kontrolují poškrabem na kmen stromu, čímž napodobujeme pohyb predátora. Samice sýců obvykle vyhlédnou z vletového otvoru a samice puštíků z hnízda na chvíli vyletí. Druhé kontroly, zaměřené zejména na polobudky, byly provedeny v červnu, optickou kontrolou budek z dálky. Tehdy na hnízdě bývá vidět sedící samice nebo mláďata, na budce jsou také pobytové stopy (zejména trus) a ptáci se často zdržují v jejich okolí a varují.

V roce 2025 bylo obsazeno 7 puštíkovníků, hnízdění opět proběhla v jihovýchodní části oblasti. Sýcovníky letos byly obsazeny celkem 4, tyto sovy dále hnízdily nejméně ve 3 doupných stromech, vše naopak v severozápadní části sledovaného území. Ve čtyřech budkách dále zahnízdili holubi doupňáci. Polobudky nebyly obsazeny.

Hnízdní úspěšnost sov odrážela průměrné množství dostupné potravy v lesích. Úspěšných bylo 6 ze 7 sledovaných hnízdění puštíků, počet mláďat byl také průměrný ($1 \times 2 + 3 \times 3 + 1 \times 4$ – průměr 3). V jednom případě došlo k opuštění hnízda patrně vzhledem k přítomnosti jestřábů v blízkosti. Velikost snůšek, počet vyvedených mláďat a celkovou hnízdní úspěšnost sýců se letos nepodařilo sledovat, hnízdění probíhala nesynchronně, od března až do června. Dvě z nich byla zjištěna až zpětně, během čištění budek.

Podobný průzkum je v posledních letech prováděn také v **okolí Ledče nad Sázavou**, kde se lesní porosty nachází především v nadmořské výšce do 500 metrů.

Při kontrole obsazenosti instalovaných budek bylo zjištěno hnízdění 12 párů puštíků. Z toho 11 bylo úspěšných ($2 \times 2 + 7 \times 3 + 1 \times 4 + 1 \times 5$ – průměr 3,1). U posledního hnízdění nebylo možné rozhodnout, zda bylo úspěšné nebo predované.

V roce 2025 v tomto území nebylo prokázáno hnízdění sýců rousných, tok těchto sov byl akustickým monitoringem zaznamenán jen v minimální míře. Ve dvou budkách byly nalezeny zásoby potravy.

V oblasti Javořice budky záměrně nejsou umístěny. Podrobně a dlouhodobě je zde sledována populace hnízdící výhradně v přirozených dutinách stromů.

Hnízdění sýců rousných bylo zjištěno na 17 lokalitách. Všechna hnízdění proběhla v dutinách buků, ve výšce 7-13 metrů. Počátek inkubace byl u hlavní vlny hnízdění v rozmezí cca 6.-18. března, což je neobvykle brzy. Početné byly i snůšky, což nasvědčuje poměrně vysoké potravní nabídce na počátku jara.

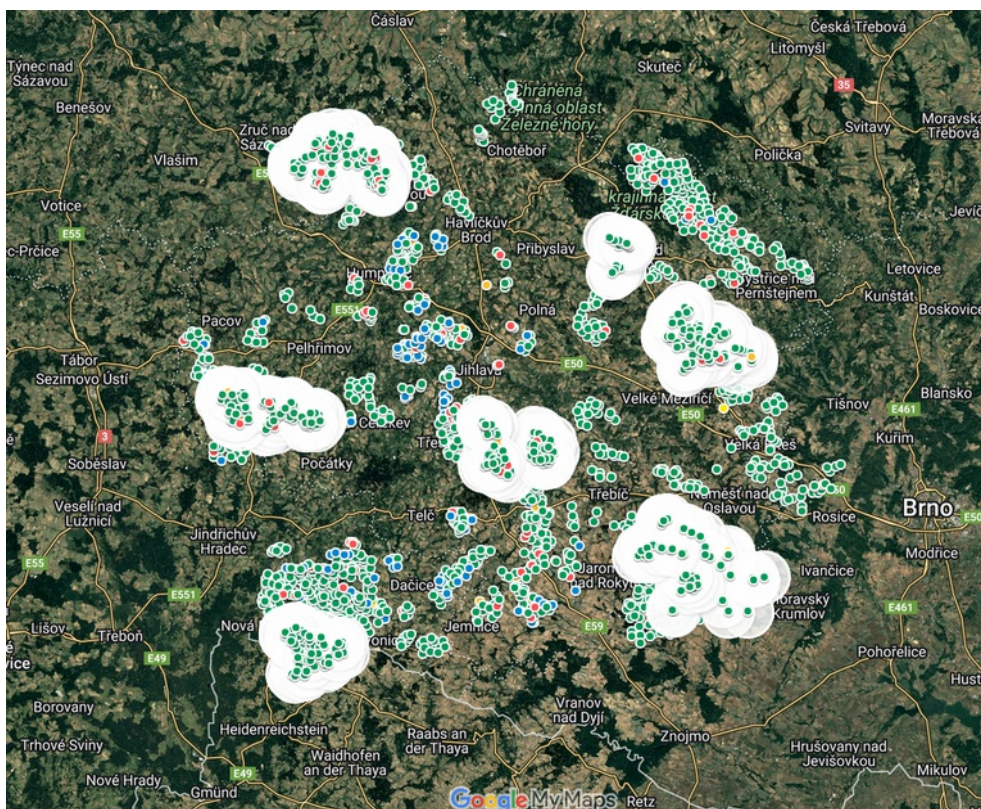
Úspěšných bylo 11 hnízdění (65 %) - další čtyři byla pravděpodobně predována, jedno bylo opuštěno z neznámých důvodů a poslední opuštěno zřejmě v souvislosti se zatékáním vody do dutiny. Počet vyvedených mláďat by letos průměrný ($3 \times 3 + 4 \times 4 + 4 \times 5$ – průměr 4,1).

Uvedené výsledky naznačují, že dochází k ústupu sýců rousných z níže položených oblastí Vysočiny, kam se ptáci rozšířili spolu s „horským lesem“ tvořeným především smrkovou monokulturou. Rozlehlé plochy nově zakládáných či přirozeně obnovených porostů jim zřejmě neposkytují dostatek úkrytů. Opožděná reakce populace na proměnu lesa může souviset s postupným dožíváním samců, u kterých se předpokládá vysoká věrnost dosavadnímu teritoriu. Problém může představovat i velké množství drátěného oplocení výsadeb, které pro tyto ptáky zřejmě představuje nebezpečí. Po postavení drátěného oplocenky v blízkosti pravidelně obsazovaného hnízdiště v několika případech došlo k jeho opuštění.

2. Údržba budek

Pro dosažení maximální efektivity hnízdní podpory sov je potřeba budky pravidelně, alespoň jednou za 3-4 roky, fyzicky zkontrolovat a vyčistit. Současně se barvou zatřou povrchová opotřebení, čímž zvyšujeme životnost budek. Nejčastější příčinou poškození je pád budky při těžbě nebo zlomení sousedních stromů, a poškození vletového otvoru šplhavci. Budky, které se vlivem těžeb ocitly na zjevně nevhodných místech se přemístí na příhodnější místo v okolí. Poškozené a nenalezené budky se nahradí novými, v místě jejich původního umístění. Při čištění budek také kontrolujeme a opravujeme závěs budky. Je evidentní, že pravidelná kontrola a čištění budek jsou zcela zásadní pro udržení funkční sítě hnízdních příležitostí pro sovy.

V roce 2025 bylo vyčištěno přes 610 budek napříč všemi lesními správami. Nahrazeno nebo nově umístěno bylo 23 budek. Práce se v roce 2025 opět protáhly až do konce roku, na vině byla vysoká obsazenost budek sršněmi a kalamita námrazy kolem poloviny prosince.

Oblasti kontrolované v roce 2025:

- LS Leděč nad Sázavou – SZ čtvrtina
- LS Pelhřimov – Eustach, Pod Hřebenem & Troják
- LS Český Rudolec – JZ čtvrtina
- LS Telč – Sokolíčko, Aleje & Černé lesy
- LS Nové Město na Moravě – Křižanovsko
- LS Třebíč – Hrotovicko

Závěry

V roce 2025 pokračovala realizace programu „Vracíme sovy lesu“ na Vysočině. Proběhla pravidelná údržba budek a ve vybraných oblastech byl proveden průzkum obsazenosti instalovaných budek a známých přirozených dutin.

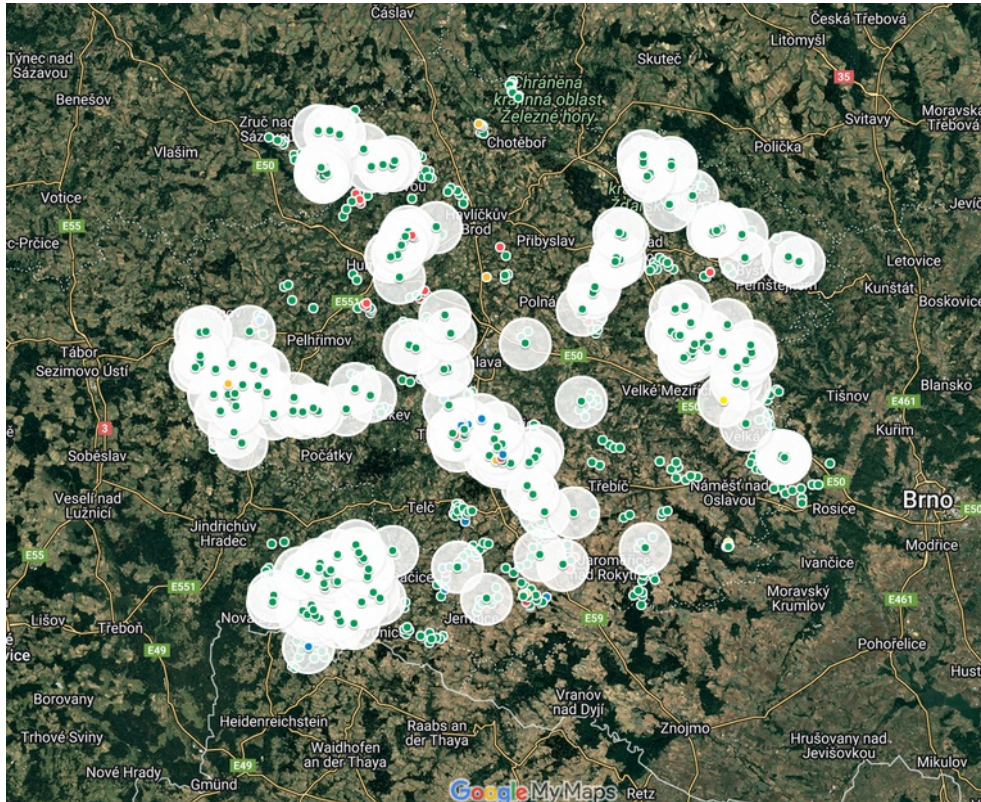
- Ke konci roku 2025 je v lesích na území 6 lesních správ Lesů ČR s. p. (spadajících pod Oblastní ředitelství Vysočina) na ploše zhruba 750 km² vyvěšeno 2150 budek.
- V roce 2025 pokračoval podrobný průzkum obsazenosti doupných stromů s „datlími“ dutinami v kontrolní pracovní oblasti Javořice. Hnízdní úspěšnost sov byla sledována také na Křižanovsku a v okolí Ledče nad Sázavou.
- Letošní sezóna byla opět charakteristická nízkou potravní nabídkou počátkem jara. Na to puštici i sýci zareagovali nižším počtem započatých hnízdění a menším množstvím vyváděných mláďat. Kalousi a poštolky ve volné krajině (mimo zástavbu) prakticky nehnízdili.
- V roce 2025 pokračovalo čištění budek, zkontrolováno a vyčištěno bylo přes 610 kusů. Budky čistíme postupně, po jednotlivých oblastech, každou zhruba jednou za 4 roky. Tímto byla zahájena druhá vlna kontrol, při které upravujeme způsob upevnění budek.
- V roce 2025 bylo nově umístěno 23 budek náhradou za poškozené, zničené nebo ztracené kusy. Hlavní příčinou poškození je vyvrácení stromu s budkou, pád silné větve na budku nebo shození budky sousedním stromem při jeho vyvrácení nebo těžbě.
- Kromě cílových druhů dravců a sov budky k reprodukci využívá blanokřídlý hmyz, veverky obecné, plšici lískoví nebo netopýři. Budky tedy bezesporu přispívají k podpoře biodiverzity lesů na Vysočině.
- Aktuální množství umístěných budek se jeví jako přiměřené s potřebou drobných lokálních zahuštění a průběžného nahrazování poškozených kusů. V případě nálezu poškozených nebo zničených sýcovníků v oblastech, kde tento druh v minulých letech nehnízdil, tyto budky nebudou nahrazovány.
- Aktuální stav rozmístění jednotlivých typů budek uvádí [přehledová mapa](#). Kromě označení jednotlivých budek (tj. oblast + číslo) mapa obsahuje průběžně aktualizované informace o jejich obsazení a sezóně, kdy byla daná budka naposledy zkontrolována a vyčištěna. V administrátorském režimu dále umožňuje tyto informace filtrovat.

V roce 2026 je potřeba pokračovat v údržbě budek a ve sledování klíčových ukazatelů, nezbytných pro zajištění dlouhodobé efektivity biologické ochrany lesa před drobnými hlodavci (akustický monitoring, sledování obsazenosti budek a hnízdní úspěšnosti jednotlivých druhů).

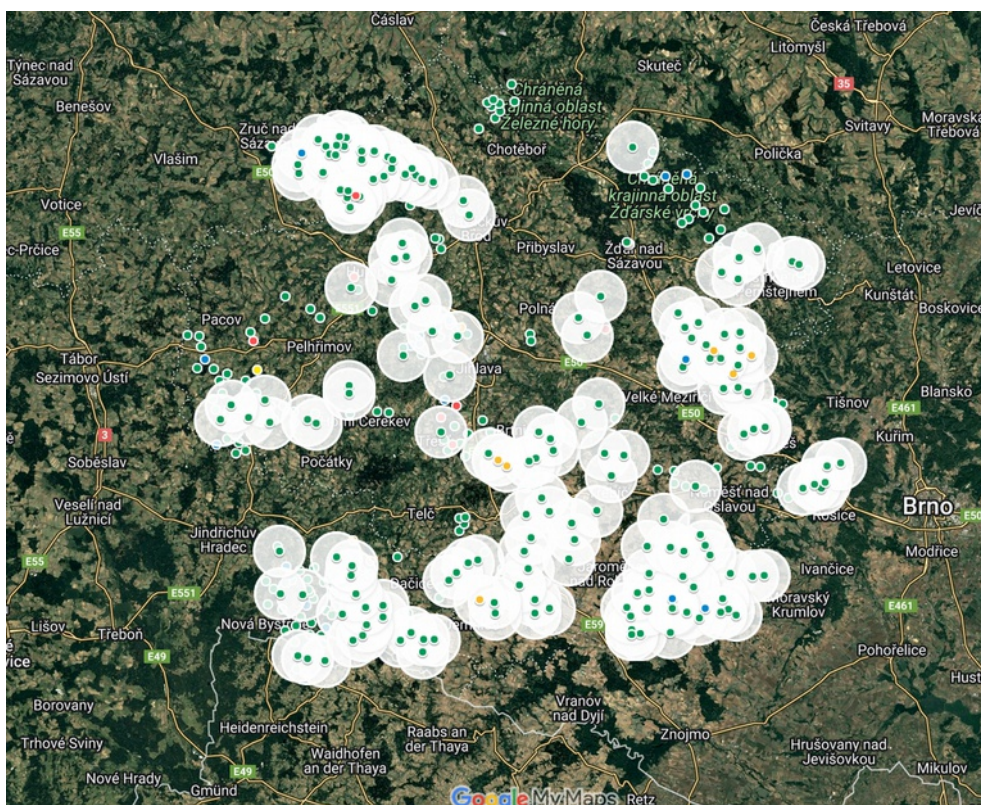
Pokračovat bude též osvěta a snaha o motivaci dalších lesních vlastníků a hospodářů v kraji k zapojení do biologické ochrany lesů. Čím plošnější bude nabídka hnízdišť predátorů, tím menší je riziko vzniku ohnisek kalamitního výskytu hlodavců a jejich šíření do širšího okolí. Pro predátory i jejich kořist je krajina „jen jedna“ a například hraboši neloví jen na polích, ale podél cest pronikají na holiny uvnitř lesních porostů. A naopak puštici obecní neloví jen v lese, ale potravu hledají i na okrajích polí poblíž lesa. Důležitá, ale zatím nedosažitelná, je snaha o zapojení zemědělců do spolupráce.

Příloha č. 1 – Obsazenost budek od okamžiku jejich instalace

Sýcovníky – obsazeno sýcem rousným nebo holubem doupňákem

Puštíkovníky – obsazeno puštíkem obecným, sýcem rousným nebo holubem doupňákem

Příloha č. 2 – Skladové zásoby budek

LS Český Rudolec

	puštíkovník	sýcovník	polobudka	celkem
umístěno	73	169	147	389
rezerva ve skladu Nová Bystřice	3	3	20	26
rezerva ve skladu Český Rudolec	4	8	13	25
celkem	80	180	180	440

LS Ledeč nad Sázavou

	puštíkovník	sýcovník	polobudka	celkem
umístěno	88	142	133	363
rezerva ve skladu Ledeč	1	1	1	3
rezerva ve skladu Čerňák	11	7	16	34
celkem	100	150	150	400

LS Nové Město na Moravě

	puštíkovník	sýcovník	polobudka	celkem
umístěno	59	166	129	346
rezerva ve skladu Koníkov	1	19	26	54
celkem	60	185	155	400

LS Pelhřimov

	puštíkovník	sýcovník	polobudka	celkem
umístěno	65	147	93	305
k infotabuli (KŘ Jihlava)	2	2	2	6
rezerva ve skladu Eustach	8	11	30	49
celkem	75	160	125	360

LS Telč

	puštíkovník	sýcovník	polobudka	celkem
umístěno	69	111	148	328
rezerva ve skladu Volevčice	11	19	42	72
celkem	80	130	190	400

LS Třebíč

	puštíkovník	sýcovník	polobudka	celkem
umístěno	67	68	99	234
rezerva ve skladu Rozkoš	8	7	26	41
rezerva ve skladu Rozkoš - VN	0	0	25	25
celkem	75	75	150	300